

SOMALSKI PIRATI – RASTUĆI MEĐUNARODNI PROBLEM KOJI TREBA HITNO RIJEŠITI

Somali Pirates – the Growing International Problem Which Needs to be Resolved Urgently

kap. Ivan Šošić, dipl. inž.
Ilica 67, 10000 Zagreb
E-mail: ivan.sosic13@email.t-com.hr

UDK 347.79:341.362(677)

Sažetak

Desetljećima je Somalija zemlja na rubu humanitarne katastrofe u kojoj bukte konstantni sukobi, vlada glad i u kojoj „caruju” samo pirati. „Pirati s roga Afrike”, kako ih nazivaju u Adenskom zaljevu, otimaju brodove tražeći za njihovo oslobađanje milijunske otkupnine i postaju jedan od najzanimljivijih globalnih fenomena. Problem somalskog piratstva rastući je međunarodni problem koji treba, prije svega, rješavati na kopnu Somalije, a potom i na moru.

Ove godine Somalija slavi 50. godišnjicu neovisnosti, što je razlog više da se, bez obzira na regionalnu ili plemensku pripadnost, somalski narod treba ujediniti u borbi za slobodu i dostojanstvo svoje zemlje. Somaliji treba pružiti međunarodnu odlučnu potporu i solidarnost kako bi mogla krenuti u novi početak izgradnje svoje stabilnosti, suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti.

Ključne riječi: povijest Somalije, odlaganje otrovnog otpada, ilegalni ribolov, somalski pirati, rezolucije UN-a, međunarodne vojne snage, protupiratske mjere.

Summary

Somalia has been for decades a country on the verge of humanitarian catastrophe with constant inner conflicts hunger and place where only the pirates “reign”. “Horn of Africa Pirates” as they have been called in the Gulf of Aden area, seize ships asking for millions of dollars ransom for their release and become one of the most interesting global phenomena. Somalia piracy problem is becoming a growing international problem that should be primarily resolved on land of Somalia then at sea.

This year Somalia celebrates her 50th anniversary of independence, a reason more for the Somalia people to be united in their fight for freedom and dignity of their own country, regardless of their regional or tribal affiliation. Somalia should be provided with a decisive international support and solidarity in order to start to build her stability, sovereignty and territorial integrity.

Key words: history of Somalia, the disposal of toxic waste, illegal fishing, Somali pirates, UN Resolutions, International military forces, anti-piracy measures

UVOD / Introduction

Važnost pomorskog prometa pokazuje i činjenica da se više od 80% sveukupne svjetske trgovine obavlja morskim putem pa je samim time pomorska djelatnost jedna od najbitnijih sastavnica gospodarstva u današnje vrijeme. Ujedno je riječ i o najstarijim oblicima prometa koji se stoljećima razvijao, a paralelno s njim pojavljivale su se i skupine razbojnika, pljačkaša koje su na ilegalan način otimala brodove, pljačkale njihov teret i druge vrijednosti radi osobnog dobitka dovodeći time u opasnost živote brodskih posada (pirati; grč. *πειρατης*, pirat - pljačkaš koji vrši razbojstva na moru).

Definicija piratstva sadržana je u članku 101. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora (UNCLOS) 1982. gdje se ono definira kao svaki nezakonit čin nasilja ili zadržavanja, pljačke u osobne svrhe što ga počine posade ili putnici privatnog broda ili zrakoplova, na otvorenom moru ili na drugome mjestu koje nije pod jurisdikcijom ni jedne države, i to protiv drugog broda ili zrakoplova, osoba i dobara na njemu. Piratstvo i kriminal na moru su tijekom povijesti bili velik problem za pomorce i sve ostale subjekte povezane s pomorstvom. Ipak, u novije vrijeme piratstvo posebno dolazi do izražaja u Adenskom zaljevu, na obalnom području Somalije i zapadnom dijelu Indijskog oceana zbog učestalih napada somalskih pirata.

Prema podacima IMO-a 2007. godine zabilježeno je 11 otmica u tom području, sljedeće godine broj otehtih brodova porastao je na 44, dok ih je 2009. godine oteto čak 49. Rastući trend nastavlja se i u 2010. godini pa je u prvih pet mjeseci oteto 25 brodova. Važno je istaknuti da se tim otmicama do danas, u zatočeništvu somalskih pirata našlo 1.838 pomoraca.

Adenskim zaljevom prolazi više od 22.000 brodova u godini, što čini 8% svjetske trgovine i 12% sveukupnog prijevoza nafte u svijetu. Strateška važnost toga prometnog puta i svakodnevna ugroženost života pomoraca upozoravaju na potrebu hitnog rješavanja somalskoga problema.

Ovaj rastući međunarodni problem, ITF organizacija u suradnji s drugim subjektima povezanim s pomorstvom istaknula je pokrećući u svibnju 2010. godine e-peticiju kojom je nastojala utjecati na vlade svijeta kako bi se aktivno uključile. Cilj je bio prikupiti 500 tisuća potpisa do 23. rujna 2010., Međunarodnoga dana pomorstva.

Da bi se kvalitetno riješilo somalsko piratstvo, trebalo bi istražiti činjenice koje su dovele do njegove pojave, akcije do sada učinjene u njegovu suzbijanju i sukladno tome pronaći najbolja moguća rješenja.

PROBLEM SOMALSKOG PIRATSTVA / The problem of Somali piracy

Potaknut činjenicom rastućeg broja napada somalskih pirata tijekom proteklih godina u Adenskom zaljevu, na obalnom području Somalije u zapadnom dijelu Indijskog oceana, autor, zapovjednik na brodu strane kompanije (Gearbulk), koji je u prosincu 2009. bio izložen pokušaju piratskog napada, nastojao je istražiti, na temelju prikupljenih činjeničnih spoznaja, uzroke ove pojave. Da bi se to moglo, treba se upoznati i s povijesnim događajima u Somaliji, posebno u novije doba.

Kronologija povijesnih događaja u Somaliji / Chronology of historical events within Somalia

Somalija se nalazi na afričkoj istočnoj obali („Rog“ Afrike), uz Indijski ocean. Proteže se na teritoriju površine od 637.657 km² i uz dio obale afričkoga kontinenta dug 2.720 km. Glavni je grad Mogadishu. Prema podacima UN-a iz 2009. godine, broj je stanovnika 9,1 milijuna, većinom islamske vjere.

Slika 1. Zemljovid Somalije
Figure 1. Map of Somalia

Kako je to uobičajeno za područje Afrike, i na teritoriju današnje Somalije tijekom povijesti isprepletali su se raznovrsni interesi kolonijalnih sila (Francuska, Britanija, Italija).

Da bi zaposjela današnji Džibuti, Francuska se 1860. godine koristi područjem Somalije. Britanija 1887. godine proglašava protektorat nad sjevernim dijelom Somalije, dok Italija 1889. godine uspostavlja protektorat nad njezinim središnjim i južnim dijelom.

Britanski i talijanski dio somalskog područja 1960. godine postaju neovisni i ujedinjuju se u Republiku Somaliju. Prvi predsjednik bio je Aden Abdullah Osman Daar. Njega na predsjedničkim izborima 1967. godine nasljeđuje Abdi Rashid Ali Shirmake, čija je vlast trajala do listopada 1969. godine, kad je bio ubijen. Kratko vrijeme nakon toga vojska državnim udarom preuzima vlast, a na čelo države dolazi general Mohamed Siad Barre. On uvodi izrazito represivnu vojnu diktaturu i osnažuje veze s bivšim SSSR-om, primajući njegovu vojnu i druge vrste pomoći. Režim Siada Barrea, da bi dobio političku podršku klanova u Somaliji, 1970-ih počinje poticati sukobe u Etiopiji s namjerom da njezin dio s većinskim muslimanskim stanovništvom (Ogaden) priključi Somaliji. Naposljedku se i somalska vojska invazijom izravno uključuje u sukobe s Etiopijom (Ogadenski rat). Takvim djelovanjem gubi se podrška SSSR-a, zbog toga što je Etiopija također bila zona njegova interesa. SSSR počinje vojno pomagati Etiopiji i krajem 1970-ih (1977./78.), vojna intervencija Somalije završava neuspjehom. Uslijedilo je desetljeće velikih teškoća za ovu zemlju; prije svega velik broj izbjeglica, pa suša i glad. Siad Barre je 1991. godine svrgnut i zemlja ostaje bez stvarne vlasti. Neprekidni sukobi među klanovima, siromaštvo i glad doveli su do smrti više od milijuna ljudi. U prosincu 1992. počela je međunarodna vojna intervencija (u sklopu UN-ove misije) kojom je trebala uvesti red i osigurati humanitarnu pomoć, ali je završila 1995. godine neuspjehom. Pokušaji rekonstrukcije vlade proteklih godina rezultirali su sastankom vođa klanova u kolovozu 2000. godine u Džibutiju te imenovanjem Abdulkassima Salata Hassana prijelaznim predsjednikom, čime je zemlja, nakon deset godina potpunog bezvlašća, dobila dužnosnika kojega podupire veći broj frakcija, što je bio konačni pokušaj da se obnovi središnja vlast nakon neuspjeha UN-ove misije. Međutim, nova vlada nije imala velikoga utjecaja u zemlji.

Nakon 14-og pokušaja restrukturiranja centralne vlasti, Tranzicijska federalna vlada u egzilu u Keniji izabrala je u listopadu 2004. godine novog predsjednika, Abdullaha Yusufu. Tih godina u Somaliji jačaju islamističke skupine ujedinjene u tzv. Vijeće vrhovnih islamskih sudova, održavajući veze i s Al-Quaedom. Jačanje islamista dovelo je do sukoba sa snagama Tranzicijske federalne vlade pa su tijekom 2006. godine vođene teške borbe nakon desetljeća relativnog

primirja. Sukobi su eskalirali ulaskom etiopske vojske (uz podršku SAD-a) na strani Tranzicijske vlade, što je dovelo do potiskivanja islamista. U siječnju 2007. godine Tranzicijska federalna vlada na čelu s predsjednikom Abdullahom Yusufom ulazi u oslobođeni Mogadishu prvi put od dolaska na vlast 2004. godine. Međutim, stalne borbe i razilaženja unutar islamističkih skupina, među kojima su najekstremnije Al Shabaab i Hizbul Islam, te odlazak etiopskih trupa iz Somalije u siječnju 2009. godine, dovode do svrgavanja s vlasti dotadašnjeg predsjednika i dovođenja na vlast „umjerenog islamista” Sheikh Sharif Sheikh Ahmeda, dojučerašnjeg lidera Al Shabaab skupine. Kada se Sheikh Ahmed odlučio uključiti u politički proces i pokušao sklopiti dogovor s različitim klanovima, Al Shabaab skupina koju je on indoktrinirao islamističkom ideologijom, okrenula se protiv njega tvrdeći da je izdao ciljeve Islamističke unije i da je počeo surađivati s okupatorima. Sheikh Ahmed tvrdio je kako je najučinkovitiji način da se strane trupe povuku iz Somalije put pomirenja i suradnje, čak i s neistomšljenicima, među kojima su i oni protiv kojih su do jučer ratovali. Taj pragmatični stav nije naišao na odobrenje Al Shabaabove skupine, ali u međunarodnim je krugovima od suradnika Al-Quaede preko noći postao „mirotvorac”. U listopadu 2009. skupina Al Shabaab, u neprestanim borbama s drugim klanovima, uspijeva preuzeti prevlast nad većim dijelom južne Somalije, izbacujući tako svoga najvećeg rivala Hizbul Islama iz južne luke Kismayo. U tom sveopćem kaosu borba unutar samih islamističkih frakcija, s jedne strane, i zajedničke borbe klanova protiv Tranzicijske federalne vlade, s druge strane, vode se žestoke borbe za glavni grad Mogadishu. Cilj je islamističkim skupinama svrgnuti Tranzicijsku vladu i uspostaviti striktnu islamističku državu.

U dosadašnjim sukobima ubijeno je više desetaka tisuća ljudi, dok je više od milijun raseljeno. Prema izvještajima UN-a, Somalija je danas humanitarnom krizom najviše pogođena zemlja u svijetu. 15% stanovništva je pogođeno glađu, zdravstvene su usluge ograničene, opskrba je vodom oskudna. Iskustvo je pokazalo da se sukobi intenziviraju svaki put kada dođe do nestašice hrane jer se sukobljeni klanovi počnu otimati oko nje i humanitarne pomoći. Istim se razlozima objašnjavaju i grčevite borbe za somalske luke jer onaj tko ih kontrolira, kontrolira i protok robe i humanitarne pomoći iz UN-ova Svjetskog programa za hranu (WFP, *World Food Programme*), čime postaje gospodar života i smrti u Somaliji.

Problem odlaganja otrovnog otpada i ilegalnog ribolova / *The problem of toxic waste disposal and illegal fishing*

Kaos stvoren bezvlašćem u Somaliji, europske i azijske razvijene države počinju iskorištavati odlaganjem otrovnog otpada na dugoj i nezaštićenoj obali Somalije i u njezinim teritorijalnim vodama. To započinje još 80-ih godina, za vrijeme vladavine korumpiranog režima Siada Barrea, a eskalira nastupanjem potpunog bezvlašća nakon 1991. godine. Prvi izvještaji o tome što se događa u Somaliji pojavili su se krajem 1992. godine kada su švicarska tvrtka "Achair Partners" i talijanska tvrtka "Progresso" prozване zbog odlaganja otrovnog otpada u Somaliji. UNEP (*United Nations Environment Program*) je istraživao taj problem, pa je došao do potvrde o ilegalnim deponijama otrovnog otpada, no koliko je to složen i politički osjetljiv problem, govori i izjava direktora UNEP-a dr. Mustafe Tolbe: „Imamo problema s mafijom.”

Tek 2004. godine, kada je val razornog tsunamija doslovno na površinu izbacio velike količine otrovnog otpada, počeli su se naslućivati razmjeri problema. Prema izvještaju UNEP-a otkriveno je da se u Somaliji odlagao otrovni otpad s velikim koncentracijama teških metala, poput olova, kadmija, žive, uz visoko toksični otpad kemijskih tvrtki, medicinski i, što je najstrašnije, nuklearni otpad (radioaktivni i visokotoksični uran).

Uz te probleme s kojima se Somalija susreće, postoji i ilegalni ribolov u njezinim teritorijalnim vodama zbog nepostojanja obalne straže.

Da bi se zaštitilo od djelovanja „civiliziranih” država, stanovništvo Somalije organiziralo je, kako su je nazvali, „Dobrovoljačku obalnu stražu” kako bi se spriječilo odlaganje otrovnog otpada u njihovu teritorijalnom moru i obalama, te ilegalni ribolov. Počeli su otimati brodove i tražiti otkupnine da bi sanirali štete uzrokovane ostavljenim otrovnim otpadom i prehranili stanovništvo. Kako su godine prolazile, to je sve više izmicalo kontroli pa su se brodovi počeli otimati neselektivno, tražeći milijunske otkupnine. Dugogodišnja odsutnost vlasti u zemlji uzrokovalo je da su somalski pirati postali najveća prijetnja međunarodnom brodarstvu u tom području.

Statistika napada somalskih pirata / *Statistic overview of attacks by Somali pirates*

Iz službenih podataka IMO-a, uočava se velik porast piratskih napada u 2008. u usporedbi s 2007. godinom. Analizirani su podatci napada na prostorima istočne Afrike, Indijskog oceana i Arapskog mora, područja na kojima su se proširili somalski pirati. Ukupan broj napada u 2007. godini bio je 107, u 2008. taj je broj porastao na 161, a u 2009. iznosio je 251. Uočava se

da je broj napada iz godine u godinu znatno rastao. S druge strane, kada se analiziraju otmice, izniman je njihov porast u 2008. godini, i to 44 broda u odnosu prema njih 11 u 2007. godini, zatim u 2009. 49, a u prvih pet mjeseci ove godine 25 brodova. Dakle, broj je otetih brodova u 2009. približno jednak kao i u 2008., dok su napadi u 2009. godini veći za 64% u usporedbi s 2008. Ti podatci upućuju na pripremljenost i osposobljenost posada, koje se služe protupiratskim mjerama ploveći ovim područjem, ali i na učinkovitost vojnih brodova koji patroliraju Adenskim zaljevom i time dodatno osiguravaju prolazak ovim visoko rizičnim područjem. Kao najvažniji podatak treba istaknuti da se u zatočeništvu somalskih pirata, zaključno sa svibnjem 2010., našlo 1.838 pomoraca, dok ih je ranjeno i jednako toliko nestalo (10 pomoraca), pa podatci, nažalost, pokazuju i da je šest ubijenih.

Statistički podatci pokazuju da su napadi najčešće u ranojutarnjim satima prije izlaska sunca i pri zalasku. Napadaju u skupinama, malim i brzim motornim čamcima prilazeći brodu po krmi s lijeve i zdesne strane nastojeći se popeti na brod, najčešće na strani brodske skale, gdje je brodsko nadvođe najniže. Brodovi koje otimaju uglavnom plove brzinom manjom od 15 čv. Upotreba vatrenog oružja (automatske puške i ručni minobacači) postaje sve učestalija u njihovu nastojanju da zaplaše posadu i zaustave brod.

Slika 2. Somalski pirati
Figure 2. Somalia pirates

Napadi su sve češći daleko od somalske obale (više od 1.000 Nm), pri čemu se pirati koriste brodovima maticama (engl. *Motherboard*) u području između paralela 01 N i 05 S te istočno od meridijana 062 E, što se može objasniti dijelom zbog unosnih ciljeva, dijelom zbog sezonskih monsunu i jake Somalske struje (i do 3,5 čv istočnog smjera), ali sigurno i zbog jake

međunarodne vojne potpore u Adenskom zaljevu.

Ako je brod otet, odvodi se u somalske vode, gdje se sidri i tada započinju mukotrpnji pregovori oko njegova oslobađanja, koji traju i do tri mjeseca.

Kronologija do sada učinjenoga u suzbijanju napada somalskih pirata / *Chronology of events performed so far in suppressing Somali piracy attacks*

Na prostoru Somalije od 19. siječnja 2007. djeluje misija Afričke unije (AU) pod nazivom *African Union Mission in Somalia* – AMISOM, kojom je razmješteno oko 5.250 vojnika iz Ugande i Burundije. Misiju je odobrio UN (Rezolucijom 1744 od 21. 2. 2007.) radi pružanja pomoći Tranzicijskoj federalnoj vladi u uspostavi vlasti na cjelokupnom teritoriju Somalije, kao implementacije nacionalnoga sigurnosnog plana, i potpore obuci regularne vojske, te pomoći u uspostavi sigurnog okruženja za humanitarno djelovanje.

Zbog učestalih napada na brodove koji prevoze humanitarnu pomoć u Somaliju, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda *Rezolucijom* 1814 od 15. svibnja 2008. pozivalo je države i regionalne organizacije na suradnju i poduzimanje akcija u zaštiti brodova što isporučuju humanitarnu pomoć.

Nagli porast piratstva uz obalu Somalije pokazao je slabosti Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, kojom se piratstvo širom svijeta karakterizira kao „ilegalna aktivnost“ počinjena u međunarodnim vodama, s ciljem osobne koristi. Taj međunarodni sporazum ističe da sve zemlje imaju pravo uhititi i kazneno goniti sve osobe koje počinje piratstvo u međunarodnim vodama. No stručnjaci za pravo mora kažu da se u Konvenciji očito nije uzeo u obzir problem država na rubu kolapsa, poput Somalije, te se nije odgovorilo na pitanje što učiniti kada kazneno djelo piratstva nije počinjeno u međunarodnim, nego u teritorijalnim vodama jedne zemlje ili njezina susjeda.

U međunarodnim propisima o piratstvu naime pretpostavlja se da će svaka država preuzeti odgovornost patroliranja i reguliranja u svojim teritorijalnim vodama. No, sve zemlje nemaju resurse niti kapacitete za to. Zbog toga je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda *Rezolucijom* 1816 od 2. lipnja 2008. podržalo sve zainteresirane države da s Tranzicijskom federalnom vladom Somalije (*Transitional Federal Government of Somalia* – TFG) koordiniraju aktivnosti za sprečavanje piratstva i oružanih pljački na moru. Vijeće sigurnosti odobrilo je da se u roku od šest mjeseci, uz prethodno obavještanje somalske Vlade, vojnim brodovima što sudjeluju u protupiratskim akcijama odbori ulazak u

teritorijalne vode Somalije uz uvjet da njihovo djelovanje bude u skladu s međunarodnim pravom uz mogućnost uporabe svih sredstava protiv oružanih pljački na moru.

Vijeće sigurnosti je 19. rujna 2008. donijelo dokument „Zajednička akcija 2008/749/CFSP“, kojim je formirano koordinacijsko tijelo u Bruxellesu (EU NAVCO) za potporu aktivnostima pojedinih država članica EU-a u provedbi nadzora i zaštite plovila u vodama oko Somalije te za koordinaciju između brodova EU-a i NATO zemalja s brodovima komercijalnih kompanija što plove tom pomorskom rutom. Istovremeno, uspostavlja se ured MSCHOA (*Maritime Security Centre Horn of Africa*) sa sjedištem u Northwoodu, u Velikoj Britaniji; on djeluje u regiji pružajući izravnu podršku i zaštitu brodovima unutar visokorizičnog područja. Ured surađuje s UKMTO-om (*United Kingdom Maritime Trade Operation*) sa sjedištem u Dubaiju, koji koordinira aktivnosti vojnih i komercijalnih brodova u regiji. Dobrovoljno prijavljivanje brodova UKMTO-u i MSCHOA-u poradi njihova praćenja odvija se unutar područja: Suez, 078 E i 10 S.

Tijekom 2008. godine uspostavljena je prva multinacionalna koalicijska vojnopomorska skupina CTF 150 (*Combined Task Force 150*) s logistikom u Džibutiju, koja se u vodama Adenskog zaljeva bavila antipiratskim djelatnostima u sklopu NATO snaga. U sklopu svoje misije nastojeći osigurati siguran prolazak kroz visokorizično područje Adenskog zaljeva, ona je uspostavila MSPA (*Maritime Security Patrol Area*), zonu plovidbe za komercijalne brodove koji na dobrovoljnoj bazi plove pridržavajući se određenog režima plovidbe pod prismotrom međunarodnih vojnih brodova. MSPA je prethodnik današnjeg IRTC-a (*International Recommended Transit Corridor*). U siječnju 2009. njihovu misiju nastavlja skupina CTF 151, u koje su sastavu uz američke i brodovi: Danske, Njemačke, Kanade, Francuske, Velike Britanije, Pakistana i Južne Koreje.

10. studenog 2008. Vijeće EU-a donijelo je odluku o provedbi mirovne operacije EU NAVFOR Somalia – ATALANTA, kojom bi se sudjelovalo u provedbi rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a 1814 (2008.), 1816 (2008.) i 1838 (2008.). Mandat operacije uključuje zaštitu brodova pod zastavom svjetskog programa za hranu (WFP) i zaštitu trgovačkih brodova te poduzimanje različitih mjera uključujući uporabu sile radi okončanja piratstva i oružanih pljačka u području operacije. Mandat mirovnoj operaciji određen je do prosinca 2009.

Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1846 (2008.) od 2. prosinca 2008. odlučeno je da tijekom sljedećih 12 mjeseci države i regionalne organizacije u suradnji s Tranzicijskom federalnom vladom mogu ući u somalske teritorijalne vode i upotrijebiti „sve potrebne mjere“ u

borbi protiv piratstva i oružanih pljački u somalskim vodama. Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1851 od 16. prosinca 2008. potiču se zemlje regije i međunarodne snage konkretnim pravnim rješenjima za uhićenje i procesuiranje pirata.

Vijeće EU-a je 15. lipnja 2009. donijelo odluku o produžetku operacije ATALANTA da prosinca 2010. godine, u kojoj sudjeluju EU snage od oko dvadeset brodova i zrakoplova te oko 1.800 vojnika. Trenutno su stalni sudionici zemlje EU: Nizozemska, Španjolska, Njemačka, Francuska, Grčka, Italija, Švedska, Belgija i Luksemburg. Uz Republiku Hrvatsku, od kolovoza 2009. i Norveška kao zemlja koja nije članica EU-a također sudjeluje u operaciji ATALANTA. Snage EU-a čvrsto surađuju s NATO savezom i s drugim zemljama sudionicima u borbi protiv pirata (Oman, Egipat, Jemen, Saudijska Arabija, Kina, Japan, Malezija, Ruska Federacija, Indija) radi učinkovitije borbe. Područje djelovanja u zoni je južno od Crvenog mora, Adenskog zaljeva i „dijelom“ Indijskog oceana, uključujući i Sejšele (*Seychelles*).

Dana 30. studenoga 2009. donesena je Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a 1897 (2009.) kao nastavak Rezolucije 1846 (2008.) kojom se omogućava državama i regionalnim organizacijama u suradnji s Tranzicijskom vladom u Somaliji ulazak u somalske teritorijalne vode u borbi protiv piratstva i u somalskim vodama do prosinca 2010. godine.

Postavka problema somalskog piratstva / *The postulate of Somali piracy problem*

Iz svega naznačenoga razvidno je da je problem somalskih pirata samo posljedica mnogo zamršenijeg problema unutar Somalije. Neprestani dugotrajni sukobi unutar granica, ograničene (ne)mogućnosti međunarodnih subjekata koji pokušavaju pridonijeti rješavanju problema, upletenost kriminalnih i terorističkih skupina u zemlji i izvan nje, uz nefunkcionalnost Tranzicijske vlade sve više pokazuju nemogućnost brzog rješenja za problem somalskog piratstva bez globalnog pristupa međunarodne zajednice.

Moguća rješenja za problem somalskoga piratstva / *Possible solutions to the problem of Somali piracy*

Autor ovoga razmatranja, u nastojanju da se nađe rješenje za somalско piratstvo i polazeći od iznesenih činjenica, ističe dva moguća načina: s mora (mjere koje treba poduzeti na brodu) i najvažnije - s kopna (uspostava stabilne i funkcionalne Somalije).

Mjere koje treba poduzeti na brodu radi zaštite od somalskih pirata / *Measures to be taken onboard the vessel to guard against Somali pirates*

Autor, također zapovjednik m/b „Poplar Arrow“, u prosincu 2009. bio je izložen pokušaju napada somalskih pirata u području Indijskog oceana pa na temelju svojega iskustva iznosi ono što bi se trebalo poduzeti na brodu kao zaštitu od pirata.

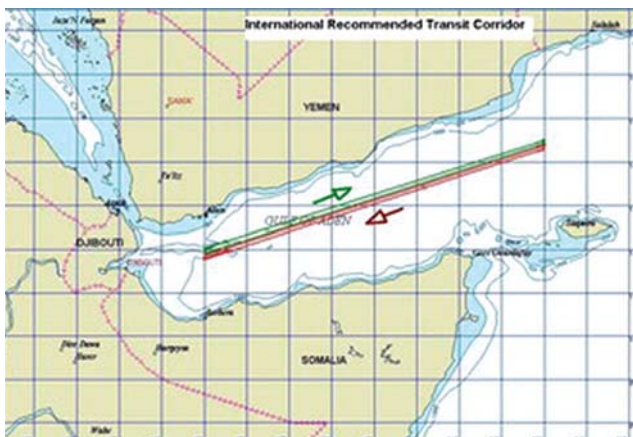
Prije dolaska broda u visokorizično područje piratstva, zapovjednik treba pripremiti posadu i brod slijedeći upute BMP-a (*Best Management Practices*) praktikuma, gdje su naznačene mjere i postupci za sprečavanje napada u Adenskom zaljevu i Indijskom oceanu. Pri napadu važno je spriječiti pirate da se popnu na brod, a ako im to pođe za rukom, treba im onemogućiti ulazak unutar broda kako bi se spriječilo uzimanje člana posade za taoca. Zato se tijekom uvježbavanja utvrđuje mjesto na kojem se posada skuplja kad se objavi uzbuna, tzv. „citadela“. To mora biti najsigurnije mjesto, teško dostupno piratima, opskrbljeno dostatnom količinom vode i hrane te opremljeno neovisnom satelitskom komunikacijom (*Iridium, Satellite phone*).

Pri pripremi broda treba testirati SSAS (*Ship Security Alert System, tzv. Panic button*), kojega se aktiviranjem uspostavlja izravna veza s matičnom kompanijom dajući im do znanja da se brod nalazi u izvanrednoj situaciji. Treba testirati i ostale komunikacijske uređaje za slanje signala pogibelji.

Po ulasku u područje unutar Sueza do 078 E i 10 S, preporučuje se da kompanija prijavi brod MSCHOA-u, dok se s broda šalje inicijalni (prvi) izvještaj UKMTO-u. Za cijelo vrijeme boravka u tom području, s broda se šalje podnevna pozicija UKMTO-u pa na taj način brod prate i koordiniraju vojni brodovi nastane li napad pirata. Također, na dnevnoj bazi primaju se ažurirani izvještaji s terena i sugestije za izbor plovidbenih ruta koje daje MSCHOA.

Da bi se brod što bolje pripremio za prolazak visokorizičnim područjem, posada treba postaviti raznovrsne prepreke kojima bi se onemogućio pristup brodskoj palubi, kao što su: bodljikava žica, vodeni šmrkovi, mazanje rukohvata mašču, prepreke na stubištu okolo nadgrađa, zatvaranje svih vrata što vode u nadgrađe, postavljanje rešetki na prozorska okna itd. Treba organizirati pojačanu stražu, dodatne izvidnike na mostu i ograničiti izlazak posade na brodsku palubu. Potrebno je zamračiti brod da bi noću bio što manje uočljiv i AIS (*Automatic Identification System*) ostaviti u funkciji samo da emitira najosnovnije podatke (ime broda, brzinu, kurs).

Adenskim zaljevom treba ploviti unutar IRTC-a (*International Recommended Transit Corridor*), dugoga 500 Nm s početnom točkom „A” južno od Adena i s točkom „B” jugozapadno od luke Salalah u Omanu. Koridor je 12 Nm širok, po 5 Nm istočno i zapadno, sa separacijom od 2 Nm (slika 3.).

Slika 3. IRTC / Međunarodni preporučeni tranzitni koridor
Figure 3. IRTC / *International Recommended Transit Corridor*

Međunarodne snage nadziru koridor i organiziraju grupni tranzit (GT – *group transit*) tako da brodovi različitih brzina prolaze kroz točke „A” i „B” u različito vrijeme. Zbog činjenice da su piratski napadi najčešći danju u ranijim satima (netom prije izlaska sunca) i ranovečernjim satima (doba sumraka), svrha uspostave GT-a je da se brodovi unutar koridora u tim trenucima nađu na okupu kako bi međunarodne snage imale potpun nadzor nad njima te mogle brzo i učinkovito djelovati u eventualnom napadu pirata.

Praksa je autorove matične kompanije da unajmljuje zaštitarsku tvrtku koja šalje svoje djelatnike (bivši profesionalni vojnici) na brodove kako bi sudjelovali u pripremi broda i posade za siguran prolazak visokorizičnim područjem. To su najčešće dva do četiri nenaoružana zaštitara; oni se na brod ukrcavaju u Džibutiju, a iskrcavaju u Salalahu (Oman) kada se plovi prema Indijskom oceanu, a kada se plovi u suprotnom smjeru, ukrcavaju se u Salalahu, a iskrcavaju u Džibutiju.

S obzirom na to da su se piratski napadi proširili daleko od somalske obale u Indijski ocean, kojih je svjedok i autor ovog rada, uspješno izbjegavši pokušaj napada u tom području, potrebno je pridržavati se svih do sada spomenutih mjera, pogotovo zbog činjenice da su brodovi u ovom području izvan dometa vojnih snaga i oslonjeni su samo na sebe i svoju pripremljenost.

Uvidjevši taj problem, autorova matična kompanija uvela je obveznu rutu plovidbe istočno od 065 E do 12 S putujući iz Perzijskog zaljeva prema južnoj Africi, kako bi smanjila rizik.

Kada se otmica broda dogodi, pozornost je javnosti uglavnom usmjerena na sam čin napada dok brodarske kompanije poduzimaju postupke poradi spašavanja posade i tereta. Zabrinjavajuće je da ima vrlo malo podataka o tome što se događa s pomorcima koji su izbjegli napad pirata i o onima koji su preživjeli zatočeništvo. Neki će od njih i dalje ploviti, dok će jedan dio zasigurno odustati od struke nakon proživljene traume. Sve to upućuje na potrebu da se žurno donesu usklađene međunarodne smjernice koje će potaknuti matične kompanije pomoraca i zemlje iz kojih dolaze na pružanje potrebne psihološke pomoći i rehabilitacije.

Globalno rješenje problema somalskih pirata / *The global solution to the problem of Somali pirates*

Problem piratstva treba rješavati na somalskom kopnu. Ono neće biti iskorijenjeno sve dok Somalija ne bude stabilna i funkcionalna zemlja. U zemlji u kojoj prevladavaju sukobi već 20 godina, mir se ne može postići preko noći. To zahtijeva mukotrpne napore i dugoročnu strategiju. Jedini način da se vrati stabilnost je podržati vladu u njezinim nastojanjima oko pomirenja i borbe protiv ekstremizma. Primarni cilj treba biti prekid sukoba između frakcijskih skupina u Somaliji, embargo na uvoz oružja, uspostava pravnog poretka i kontinuirane mirovne misije pri UN-u. Vlada bi trebala omogućiti funkcioniranje institucija i razvoj gospodarstva unutar zemlje, pozivajući vodeće somalske poslovne ljude u zemlji i dijaspori na odgovorno poslovanje u Somaliji te na zapošljavanje lokalnog stanovništva, osobito mladih.

Somalsko je piratstvo posljedica prekomjernoga ilegalnog iskorištavanja somalskih prirodnih resursa, odlaganja drugih zemalja toksičnoga i nuklearnog otpada u teritorijalne vode Somalije i uništavanje somalskih morskih i obalnih infrastruktura, uz prije naznačenu cjelokupnu nesređenu situaciju u ovoj zemlji. Kako je to država s bogatim ribolovnim resursima, treba omogućiti razvoj obalnih kapaciteta radi stvaranja prihoda od ribarstva. Da bi se to moglo ostvariti, valja uspostaviti regionalni plan borbe protiv nezakonitog ribolova i odlaganja toksičnoga i nuklearnog otpada unutar somalskih teritorijalnih voda. Svakako treba omogućiti formiranje i funkcioniranje obalne straže, te raditi na edukaciji stanovništva, iz kojih bi se redova regrutirali njihovi pripadnici. Kako je Somalija zemlja koja nije u stanju nadzirati ni svoje kopnene granice, ne može se očekivati da problem piratstva riješi sama

bez pomoći šire međunarodne zajednice predvođene inicijativom UN-a.

Rješenju problema piratstva pridonosi i neformalni sastanak Generalne skupštine UN-a održan 14. svibnja 2010. u New Yorku i Konferencija o Somaliji, održana 22. svibnja iste godine u Istanbulu, gdje su svi sudionici pozivali Vijeće sigurnosti UN-a da poduzme jake i odlučne mjere koje će osigurati široku političku podršku Somaliji u održavanju mira i stvaranju strategije mirotvorstva kako bi joj se zemlji osigurala stabilnost i njezin suverenitet, jedinstvo i teritorijalna cjelovitost.

ZAKLJUČAK / Conclusion

Somalske pirate gotovo je nemoguće zaustaviti. Vidljiva su nastojanja međunarodnih pomorskih snaga koncentriranih u tom području u suzbijanju napada, no to je još uvijek nedostavno jer im se broj svakim danom povećava, a zona njihova djelovanja proširuje. Sve dok se u Somaliji ne uspostavi mir, stabilnost i vladavina zakona, piratstvo će i dalje biti aktualan međunarodni problem s dalekosežnim posljedicama. Zbog tih nemilih događaja broderske kompanije suočavaju se s povećanim troškovima osiguranja i goriva, pa to poskupljuje prijevoz tereta, što u konačnici plaćaju potrošači. Adenski je zaljev važan pomorski prolaz koji spaja Zapad s Istokom preko Crvenog mora i Sueskog kanala pa je nedvojbeno potreba da se što prije riješi somalski problem. Pritom, sve dok problemi Somalije ne postanu i problemi šire međunarodne zajednice, zasigurno priči o piratima u Adenskome zaljevu neće biti kraja.

LITERATURA / References

- [1] http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm
- [2] http://www.imo.org/Circulars/index.asp?topic_id=334
- [3] <http://www.endpiracynow.org/>
- [4] http://www.hartford-hwp.com/archives/33/index_e.html
- [5] <http://www.standard-club.com/docs/StandardClubPiracyUpdateJanuary2010-2.pdf>
- [6] http://www.marad.dot.gov/documents/UK_Hydrographic_Anti-Piracy_Chart.pdf
- [7] <http://www.un.org/Docs/sc/>
- [8] http://www.imo.org/home.asp?topic_id=1178
- [9] <http://www.nepia.com/publications/industrynews/ships/africa/795/>
- [10] <http://www.pambazuka.org/en/category/features/64575>
- [11] <http://www.un.org/ga/president/64/thematic/piracy.shtml>
- [12] <http://www.sph.hr/novosti?kategorija=2&page=1>
- [13] <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=34786&Cr=somalia&Cr1=>
- [14] <http://www.mschoa.org/Pages/default.aspx>
- [15] http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/cmfc_command.html
- [16] <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=15147>
- [17] <http://www.unep.org/>
- [18] <http://en.wikipedia.org/wiki/Somalia>

Rukopis primljen: 26. 11. 2010.

